

SPÓŁDZIELCZA AGROFIRMA „W”¹ JAKO MODEL NOWOCZESNEGO PRZEDSIĘBIORSTWA ROLNEGO

Grażyna Karmowska

Zakład Analizy Systemowej Zachodniopomorskiego Uniwersytetu Technologicznego w
Szczecinie

Kierownik: dr hab. Grażyna Karmowska, prof. ZUT

Słowa kluczowe: analiza ekonomiczna, spółdzielnia, dynamika

Key words: analysis, co-operative, dynamics

S y n o p s i s. W opracowaniu przedstawiono analizę spółdzielni, która prowadzi szeroko rozwiniętą działalność w zakresie produkcji rolnej, przetwórstwa rolno-spożywczego, handlu i usług gospodarczych. Strategia firmy, to produkcja „od pola do stołu”, tzn. jeden dział wytwarza dla drugiego. Podstawowe założenie w jej działalności: jak dać zatrudnienie wszystkim udziałowcom przez cały rok. W badanych jedenastu latach działalności agrofirmy „W” wartości zmiennych oznaczających efekty ekonomiczne systematycznie rosły. Osiągane efekty produkcyjne i finansowe, powiększają potencjał gospodarczy firmy. Jest to przykład firmy samodzielnej, demokratycznie zarządzanej, zapewniającej efekty finansowe.

WSTĘP

Z badań Guzewicza [2007] wynika, że od urynkowania gospodarki do końca 2006 roku zlikwidowano 61% rolniczych spółdzielni produkcyjnych. Te, które zostały nie były równo traktowane z pozostałymi gospodarstwami rolnymi, np. jak wielkoobszarowe gospodarstwa wielorodzinne. Ograniczyło to ich szansę na rozwój oraz możliwość uzyskania wsparcia budżetowego.

Spółdzielnie, które przetrwały, musiały sprostać konkurencji i dostosować się do warunków rynkowych. Podstawowym warunkiem było zwiększenie efektywności i dokonanie zmian w gospodarowaniu ziemią. Spółdzielnie zwiększały obszar użytków rolnych przez przejęcia gruntów z Państwowego Funduszu Ziemi, rzadziej przez przyjęcie nowych członków. Kolejny problem spółdzielni, to reprodukcja majątku trwałego, która była najczęściej zawężona. Rozwiązaniem było skorzystanie z unijnych funduszy pomocowych, dostępnych dla spółdzielni, wspierających modernizację potencjału wytwórczego.

Spółdzielnie, ze względu na specyfikę zatrudnienia (są spółkami pracowniczymi) mają problem z racjonalizacją zatrudnienia.

¹ nazwa spółdzielni zastrzeżona

Urynkowanie gospodarki obniżyło intensywność produkcji roślinnej oraz spowodowało duże zmiany w kierunkach produkcji zwierzęcej. Przeciętna dochodowość spółdzielni, mierzona wskaźnikiem nakładów materiałowo-pieniężnych, w 2006 roku wynosiła 25,7%. Duży udział w dochodzie miały dopłaty unijne, wynoszące ok. 30%. Niestety, większość spółdzielni osiąga dochód na członka poniżej parytetowej opłaty pracy [Guzewicz 2007].

Celem opracowania jest przedstawienie działalności wybranej spółdzielni, która przeżywała wszelkie zmiany ustrojowe i ekonomiczne oraz potrafiła przystosować się do wymagań rynkowych.

OBIEKT BADAŃ²

Spółdzielcza agrofirma „W” powstała 23 lutego 1950 roku. Najwyższym organem statutowym spółdzielni jest Zebranie Przedstawicieli Członków. Organem kontrolnym jest Rada Nadzorcza w składzie 15-osobowym, a wykonawczym 5-osobowy Zarząd. Bieżącą działalnością gospodarczą kieruje prezes Zarządu. Działalność agrofirmy prowadzona jest na terenie 15 gmin. Spółdzielnia gospodaruje na obszarze 13 284 hektarów, w tym grunty własne stanowią 80%, pozostałe to grunty dzierżawione. Zatrudnienie wynosi 1250 członków (wraz z emerytami i rencistami).

Agrofirma prowadzi szeroko rozwiniętą działalność w zakresie produkcji rolnej, przetwórstwa rolno-spożywczego, handlu i usług gospodarczych. W jej skład wchodzi 8 zakładów produkcji rolnej, przetwórnia mięsa i drobiu, zakład handlu, baza transportu, suszarnia i mieszalnia pasz, tartak gospodarczy, zakład utylizacyjny. Łącznie spółdzielnia składa się z 14 jednostek gospodarczych. Każda jednostka ma swoją bazę produkcyjną, niezbędny sprzęt oraz określoną liczbę członków świadczących pracę.

Spółdzielnia z produktami dociera bezpośrednio do klienta. Stworzono własną sieć sprzedaży na terenie województwa zachodniopomorskiego, lubuskiego, pomorskiego. Placówki handlowe obsługuje własna baza transportu.

HISTORIA AGROFIRMY

Początek spółdzielni to 19 spółdzielców, 400 ha zaniedbanej ziemi ornej i 200 ha użytków zielonych. Wydajność zbóż i okopowych była bardzo niska. W latach 1950-1956 przez spółdzielnię przewinęło się ponad 600 osób.

Po październiku 1956 r. zostało tylko 14 rodzin, stawiających różne cele: likwidacja spółdzielni, podział ziemi i utworzenie gospodarstw rodzinnych czy pozostanie w spółdzielni. Większość zdecydowała o pozostaniu w spółdzielni.

Spółdzielnia uzyskała niskoprocentowany kredyt i rozpoczęła działalność gospodarczą. Zaczęły wzrastać plony uprawianych roślin. Rozpoczęto spłacanie długów, rozbudowę bazy gospodarczej, przejmowanie zadłużonych spółdzielni. W latach 70-tych spółdzielnia gospodarowała już na 2200 ha użytków rolnych. Od 1976 r. nastąpił najbardziej dynamiczny rozwój spółdzielni. Areał wzrósł do ponad 5 tys. ha, a stan członków do 590. Nastąpił ogromny rozwój inwestycyjny. Powstawały fermy bydła, drobiu i trzody, warsztaty mechaniczne, sieć handlowa. Budowano mieszkania oraz całą infrastrukturę wiejską łącznie z budową dróg. Przejmowano ziemię z PFZ (ponad 2 tys. ha) i odkupywano ją też od rolników.

² opracowano na podstawie danych Agrofirmy

W 1993 roku przejęto w dzierżawę od Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa trzy gospodarstwa, po byłych państwowych gospodarstwach rolnych, o łącznej powierzchni 3614 ha, a chęć przystąpienia do pracy zgłosiło tylko kilkanaście osób. Przyjęte grunty były zaniedbane agrotechnicznie, o słabej strukturze i niskim nawożeniu organicznym. Wydajność zbóż w pierwszym roku dzierżawy tych gospodarstw wynosiła 15-18 q/ha, a rzepaku 8 q/ha. Zaperzone było 95% powierzchni. W ciągu 3 lat produkcja została podwojona i wówczas byli pracownicy PGR zaczęli występować do Zarządu o przyjęcie ich w poczet członków. W spółdzielni zatrudniono łącznie 220 osób z byłych PGR. W 1997 r. agrofirma wykupiła na własność dzierżawione gospodarstwo oraz Zakład Utylizacyjny, w którym zatrudniono 23 osoby.

CELE DZIAŁALNOŚCI SPÓŁDZIELNI

Od chwili powstania spółdzielni działania ukierunkowano na użytkowanie w najbardziej efektywny sposób osobowych i materialnych zasobów dla osiągnięcia jej celu. Głównym celem było i jest zapewnienie sprawnego funkcjonowania rozwoju społeczno-gospodarczo-technicznego spółdzielni wyrażającego się:

- rozwojem i unowocześnianiem miejsc pracy,
- ochroną człowieka w środowisku pracy,
- wielkością i strukturą produkcji,
- rozwojem handlu i przetwórstwa,
- efektywnością finansową.

Należy podkreślić, że spółdzielcy potrafili niejednokrotnie zrezygnować z podwyższania dochodów osobistych, na korzyść efektów odroczonego w czasie, realizując inwestycyjne przedsięwzięcia.

Strategia firmy, to produkcja „od pola do stołu”, czyli jeden dział wytwarza dla drugiego by dać zatrudnienie wszystkim udziałowcom przez cały rok. Gdyby była tylko produkcja rolnicza, to pracę miałoby najwyżej 100 osób i to tylko w sezonie.

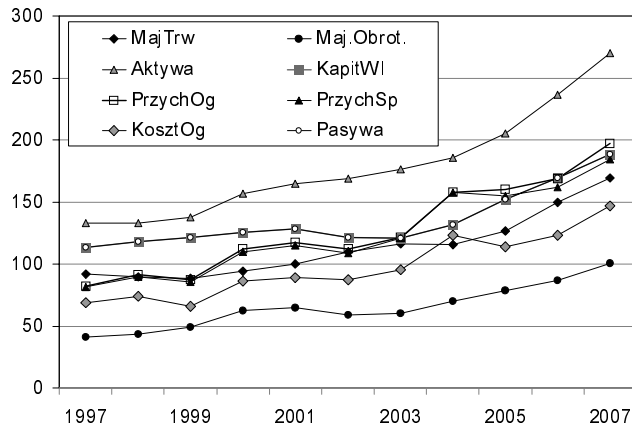
CHARAKTERYSTYKA OBIEKTU BADAŃ

Analizując jedenaście lat działalności Agrofirmy „W”, za lata 1997-2007, widać tendencję wzrostową wartości zmiennych oznaczających efekty ekonomiczne i finansowe (rys. 1). Skróty zastosowane na rysunku oznaczają odpowiednio: majątek trwały (MajTrw), majątek obrotowy (Maj.Obrot), kapitał własny (KapitWl), przychody ogółem (PrzychOg), przychody ze sprzedaży (PrzychSp), koszty ogółem (KosztOg).

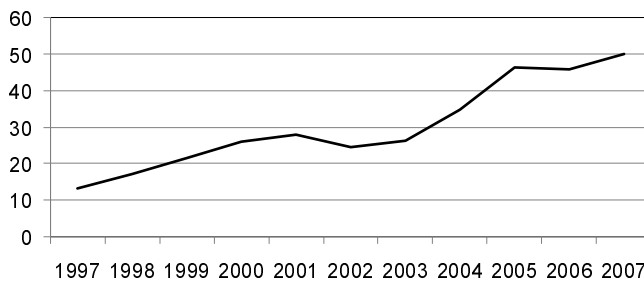
Przychody ze sprzedaży agrofirmy stanowią przeciętnie, w badanym okresie, 97,3% dochodów ogółem. Dochody spółdzielni zachowały tendencję rosnącą, z wahaniami w dół w 2002 i 2003 roku, spowodowanym zwiększeniem wartości środków trwałych.

Wartość produkcji towarowej rolniczej na 1 ha UR w badanym okresie wzrosła trzykrotnie, natomiast dochód podzielony na 1 zatrudnionego – ponad dwukrotnie (rys. 3).

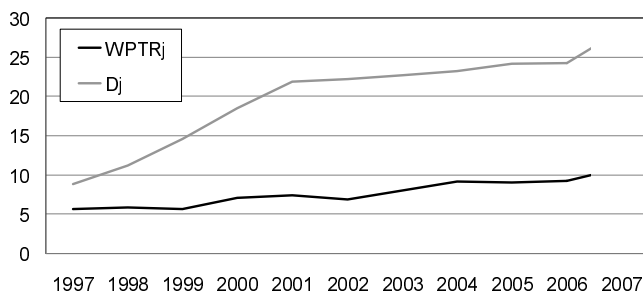
Spółdzielnia systematycznie inwestuje w swój rozwój, rozbudowując bazę i odnawiając ją. Przy inwestowaniu kieruje się następującymi zasadami: „nie przejadać” zysków; inwestować mądrze, być przygotowanym na każde warunki gospodarowania (rynkowe, pogo-

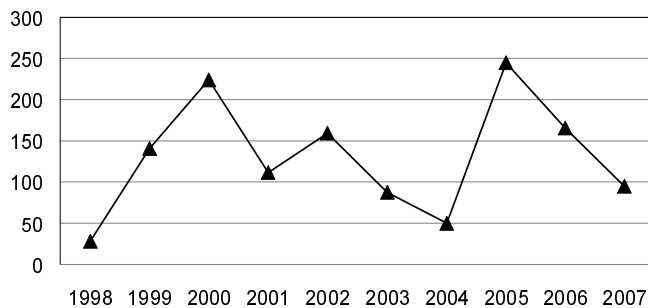
Rysunek 1. Wartości ekonomiczne agrofirmy „W” za lata 1997-2007 [mln PLN]
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych agrofirmy „W”.

Rysunek 2. Dochody ogółem agrofirmy „W” za lata 1997-2007 [mln PLN]
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych agrofirmy „W”.

Rysunek 3. Jednostkowy dochód oraz produkcja towarowa agrofirmy „W” [tys. PLN], gdzie: WPTRj – wartość produkcji towarowej rolniczej na 1 ha UR, Dj – dochód podzielony na 1 zatrudnionego.
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych agrofirmy „W”.

Rysunek 4. Wartość inwestycji agrofirmy „W” [tys. PLN]
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych agrofirmy „W”.

dowe, polityczne) (rys. 4). Dynamika nakładów inwestycyjnych, w porównaniu do roku ubiegłego, zmieniała się osiągając wartość najniższą w roku 1998 i 2004. Największe nakłady na inwestycje spółdzielnia poniosła w roku 2006 – 31,1 mln PLN. W roku następnym nakłady te zmniejszyły się jedynie o 6%.

METODYKA BADAŃ

W analizie działalności spółdzielni, do określenia dynamiki [Hozer 1998] wykorzystano indeksy łańcuchowe jednopodstawowe oraz funkcje trendu. Wykorzystano także analizę wskaźnikową, która jest bardzo często stosowanym narzędziem oceny kondycji finansowej i dostarcza wielu cennych informacji o przedsiębiorstwie. Aby umożliwić właściwą interpretację wskaźników, przyjęto metodę analizy [Pomykalska, Pomykalski 2007] zmian w czasie, czyli badanie trendów, w konsekwencji czego określić można tempo, tendencje oraz nasilenie zmian.

Poza indeksami, dynamikę przedstawiono z wykorzystaniem funkcji trendu [Maddala 2006]:

$$y_t = f(x) + \varepsilon$$

gdzie:

y_t – wartości zmiennej endogenicznej (zależnej) Y ,

t – wartości zmiennej egzogenicznej X ,

ε – wartości składnika losowego,

α_0, α_1 – parametry modelu.

Została ona szacowana metodą MNK. Oceniano istotność parametrów strukturalnych, stopień dopasowania do danych empirycznych oraz dokonano analizy reszt z wykorzystaniem testu serii.

Szacowano różne postaci funkcji, przyjmując te najlepiej opisujące dane zjawisko. Poza postacią liniową, przyjęto funkcję stopnia trzeciego, kwadratową i wykładniczą. W tym opracowaniu przedstawiono wybrane wskaźniki dotyczące różnych płaszczyzn [Jerzemska 2006, Bednarski 2007, Walczak 2007]. Wskaźniki rentowności:

- rentowności sprzedaży [zysk/przychody ze sprzedaży],
- rentowności działalności gospodarczej [zysk/koszty uzyskania przychodu],
- rentowności netto majątku (stopa zysku) [zysk netto/majątek (aktywa) przedsiębiorstwa],
- rentowność netto zaangażowanego kapitału własnego [zysk netto/kapitał własny],
- rentowności majątku trwałego [zysk/przeciętna wartość majątku trwałego].

Wskaźniki poziomu i dynamiki środków trwałych ogółem:

- zyskowość środków trwałych [zysk/ wartość brutto środków trwałych ogółem],
- produktywność środków trwałych brutto [przychody ze sprzedaży/wartość brutto środków trwałych ogółem],
- majątkochłonność produkcji [wartość brutto środków trwałych ogółem/przychody ze sprzedaży].

Wskaźniki dotyczące sytuacji finansowej przedsiębiorstwa:

- płynności finansowej [majątek obrotowy/zobowiązania bieżące],
- zadłużenia długoterminowego [zobowiązania długoterminowe/majątek],
- zadłużenia bieżące [zobowiązania bieżące/majątek],
- udziału kapitału własnego w majątku [kapitał własny/majątek].

ANALIZA WYNIKÓW BADAŃ

TRENDY

Dla badanych zmiennych, charakteryzujących działalność spółdzielni, oszacowano funkcje trendu z pomocą pakietu Statistica8. Zmienne dobierano metodą krokową wsteczną. Przyjęto poziom istotności $\alpha=0,05$. Jedynie dla zmiennej: nadwyżka finansowa zadowolająca postać funkcji otrzymano na poziomie $\alpha=0,065$. Na 16 szacowanych funkcji trendu, 3 uzyskało postać liniową, 5 – kwadratową, 6 – wielomianu stopnia trzeciego (tab. 1). Błędy szacunku parametrów strukturalnych podano w nawiasach. Wskazują one na istotność uzyskanych parametrów, na założonym poziomie.

Dla inwestycji i nadwyżki finansowej dopasowanie funkcji regresji było poniżej 80%, ale funkcje te spełniały wszystkie założenia postawione przy szacowaniu trendu: parametry strukturalne były istotne na poziomie 0,05.

Tabela 1. Funkcje trendu

Zmienna objaśniana	Funkcja trendu	R ²
Majątek trwały	$y_{MT} = 90\ 963\ 039 + 57\ 326t$ (1 764 878) (3023)	0,9756
Majątek obrotowy	$y_{MO} = 34\ 159\ 660 + 5\ 173\ 348t$ (4 056 148) (598 046)	0,8926
Aktywa	$y_A = 141\ 041\ 579 + 95\ 511t^3$ (3 122 737) (3023)	0,9726
Pasywa	$y_p = (118297060 + 86669190t + e^{992t})$ (4 107 022) (741 422) (135)	0,9867
Kapitał własny	$y_{EW} = 115\ 093\ 785 + 51\ 443t^3$ (2 805 305) (4805)	0,9272
Zobowiązania długookresowe	$y_{ZD} = 3\ 800\ 150 + 151\ 529t^2$ (1 359 261) (22 548)	0,8338
Zobowiązania krótkookresowe	$y_{ZK} = 20\ 092\ 942 - 9\ 315\ 227t + 2\ 313\ 794t^2 - 15\ 0841t^3 + e^{436t}$ (2 617 515) (2 134 021) (483 680) (32 425) (104)	0,9530
Produkcja towarowa ogółem	$y_{PTO} = 61\ 934\ 374 + 589\ 770t^2$ (2 222 066) (36 861)	0,9660
Przychody ogółem	$y_{PO} = 86\ 567\ 539 + 900\ 146t^2$ (3 973 469) (65 914)	0,9540
Przychody ze sprzedaży	$y_{PS} = 86\ 476\ 157 + 827\ 251t^2$ (4 275 105) (70 918)	0,9380
Koszty ogółem	$y_{KO} = 69\ 586\ 296 + 827\ 251t^2$ (3 460 786) (57 409)	0,9263
Dochód ogółem	$y_{DO} = 9\ 057\ 433 + 3\ 539\ 746t$ (2 597 774) (383 021)	0,9047
Zapłata za pracę	$y_{ZP} = 9\ 628\ 458 + 2\ 247\ 734t$ (1 235 389) (182 148)	0,9442
Rezerwa	$y_R = -8\ 175\ 527 + 5\ 683\ 738t - 24\ 928t^3$ (2 719 250) (741 504) (546)	0,9292
Inwestycje	$y_I = 7420,878 + 17,883t^3$ (1975,681) (3,384)	0,7563
Nadwyżka finansowa	$y_{NF} = 3\ 193\ 519 + 10\ 070t^3$ (1 520 254) (2604)	0,6243

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych agrofirmy "W".

Poza postacią liniową trendu, którego współczynnik regresji oznacza średnioroczną dynamikę wzrostu danej zmiennej (majątku obrotowego, dochodu ogółem, zapłaty za pracę), pozostałe funkcje nie mają bezpośredniej interpretacji. Jednakże wszystkie funkcje wskazują na tendencje wzrostowe badanych zmiennych.

Wartość produkcji towarowej rolniczej na 1 ha UR (WPTRj) oraz dochód podzielony na 1 zatrudnionego (Dj) wykazały tendencję wzrostową, z dynamiką średnioroczną określoną przez współczynniki regresji (tab. 2).

Tabela 2. Funkcje trendu wskaźników

Zmienna objaśniana	Funkcja trendu	R ²
Wartość produkcji towarowej rolniczej na 1ha UR	$Y_{WPTRj} = 4774,22 + 493,28t$ (330,34) (48,71)	0,9193
Dochód podzielony na 1 zatrudnionego	$Y_{Dj} = 9661,95 + 1721,37t$ (1385,01) (204,21)	0,8876

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych agrofirmy "W".

WSKAŹNIKI

Oszacowano wskaźniki rentowności, poziomu i dynamiki środków trwałych oraz sytuacji finansowej przedsiębiorstwa za lata 1997-2007.

Rentowność umożliwia zbadanie efektywności zaangażowanych zasobów, jak również ocenę zarządzania daną jednostką z punktu widzenia efektywności. Rentowność ekonomiczna – rentowność majątku, ukazuje efektywność wykorzystania majątku, dążąc do zmniejszenia zbędnych i nadmiernych zapasów oraz upłynnienia środków trwałych.

Rentowność finansowa – rentowność kapitałów własnych – im wskaźnik ten jest wyższy, tym lepiej, możliwy jest wówczas dalszy rozwój przedsiębiorstwa. Zbyt niski nie stanowi zachęty do inwestowania.

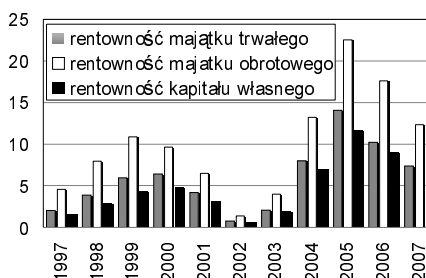
Na wyniki spółdzielni, poza zwiększeniem majątku trwałego w latach 2002 i 2003, duży wpływ miały warunki pogodowe: susza w latach 2000, 2003 i 2006 oraz powódź w roku 2001. Najniższą rentowność majątku zarówno trwałego, jak i obrotowego spółdzielnia osiągnęła w 2002 roku, natomiast najwyższą w 2005 (rys. 5).

Produktywność środków trwałych również zmieniała się nieregularnie (tab. 3). Najniższa była w 1997, a najwyższa w 2004 (odwrotnie

Tabela 3. Wskaźniki poziomu i dynamiki środków trwałych

Lata	Zyskowność środków trwałych	Produktywność środków trwałych	Majątko-chłonność produkcji
1997	0,0207	0,8905	1,1230
1998	0,0387	1,0019	0,9981
1999	0,0600	0,9636	1,0377
2000	0,0646	1,1663	0,8574
2001	0,0421	1,1512	0,8687
2002	0,0075	1,1512	1,0114
2003	0,0208	0,9887	0,9627
2004	0,0804	1,0388	0,7316
2005	0,1407	1,2251	0,8163
2006	0,1024	1,0838	0,9227
2007	0,0735	1,0904	0,9171

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych agrofirmy "W".

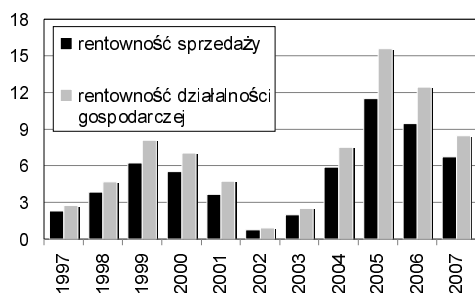
Rysunek 5. Wskaźniki rentowności majątku [%]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych agrofirmy „W”.

Tabela 4. Wskaźniki sytuacji finansowej przedsiębiorstwa

Lata	Wskaźniki			
	płynności finansowej [%]	zadłużenia finansowego [%]	zadłużenia bieżącego [%]	udziału kapitału własnego w majątku
1997	3,2213	5,1199	9,6389	0,8510
1998	4,2716	3,4922	7,6671	0,8873
1999	6,4279	3,7216	5,5381	0,8812
2000	5,5585	3,2406	7,1930	0,8005
2001	5,4659	2,1574	7,2088	0,7791
2002	3,7808	5,5515	9,2612	0,7198
2003	3,4345	8,5087	9,9328	0,6845
2004	4,3663	8,0010	8,6541	0,7099
2005	4,2459	5,6831	9,0513	0,7410
2006	5,2159	7,1656	7,0435	0,7159
2007	4,3773	9,4266	8,5167	0,6981

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych agrofirmy "W".

Rysunek 6. Wskaźniki rentowności sprzedaży i działalności gospodarczej [%]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych agrofirmy „W”.

ukazują stopień zasilenia zewnętrznego oraz wykorzystania kapitału własnego. Są one szczególnie cenne do oceny kondycji finansowej przedsiębiorstwa w dłuższym okresie (tab. 4). Udział kapitału własnego w finansowaniu majątku, wskazuje na wysoki stopień niezależności podmiotu. Wskaźnik ten przyjmuje wartości w przedziale 0,69-0,89.

Wskaźnik ogólnego zadłużenia informuje o niewielkim udziale kapitału obcego w finansowaniu działalności spółdzielni.

niż zaangażowanie majątku trwałego w uzyskaniu przychodów ze sprzedaży). Najwyższy zysk z jednostki środków trwałych spółdzielnia osiągnęła w 2005 roku (0,14). Kolejny rok wykazał spadek o 27% do 0,10. Najślabszym rokiem dla spółdzielni był 2002, z zyskiem z jednostki środków trwałych 0,0075. W roku tym nastąpiło obniżenie dochodu ogólnego, w porównaniu do 2001 r. (zwiększenie wartości środków trwałych) do 0,8757. Rok 2003, to dalsze zwiększenie wartości środków trwałych i obniżenie dochodu ogólnego, w porównaniu do roku 2001 (0,9342), ale w stosunku do 2002 r. nastąpił wzrost (1,0668).

Wskaźniki rentowności z kolei ukazują zdolność podmiotu do generowania zysku. Rentowność handlową określa wskaźnik rentowności sprzedaży. Ukazuje on, jak efektywna jest produkcja i sprzedaż przedsiębiorstwa. Im wyższy jest ten wskaźnik, tym korzystniej. Spółdzielnia najwyższą rentowność sprzedaży osiągnęła w 2005 roku – 11,48% zysku z jednostki przychodu ze sprzedaży (zysk z jednostki kosztów wynosił 15,57%). Najniższą wartość osiągnięto w roku 2002 – 0,76% (0,94% dla kosztów) (rys. 6).

Wskaźniki wspomaganie finansowe dostarczają informacji na temat źródeł finansowania aktywów przedsiębiorstwa,

PODSUMOWANIE

Badany obiekt jest spółdzielnią, która potwierdza, że ta forma działalności gospodarczej ma prawo bytu w każdych warunkach gospodarczych.

W strukturze aktywów aktywa trwałe stanowiły 60-68%. Przekłada się to na elastyczność przedsiębiorstwa wobec zmian koniunktury gospodarczej i związane z nią ryzyko działalności.

Udział kapitału własnego w finansowaniu majątku, wskazuje na wysoki stopień niezależności spółdzielni. Potwierdza to wskaźnik ogólnego zadłużenia, wskazujący udział kapitału obcego w finansowaniu działalności spółdzielni jest niewielki.

Wielkości charakteryzujące działalność finansowo-gospodarczą spółdzielni na przestrzeni 11 lat, przyjmowały różne postaci funkcji trendu, od liniowego po postać wielomianu stopnia trzeciego. Nieregularności spowodowane były m.in. warunkami pogodowymi.

LITERATURA

- Bednarski L. 2007: Analiza finansowa w przedsiębiorstwie. PWE, Warszawa.
 Guzewicz W. 2007: Rolnicze spółdzielnie produkcyjne po integracji z Unią Europejską. [W:] Analiza produkcyjno-ekonomiczna sytuacji rolnictwa i gospodarki żywnościowej w 2006 roku, pr. zb. pod red. A. Wosia. IERiGŻ, Warszawa.
 Hozer J. (red.) 1998: Statystyka. Opis statystyczny. Szczecin.
 Jerzemska M. 2006: Analiza ekonomiczna w przedsiębiorstwie. PWE, Warszawa.
 Maddala G.S. 2006: Ekonometria. PWN, Warszawa
 Pomykańska B., Pomykański P. 2007: Analiza finansowa przedsiębiorstwa. PWN, Warszawa.
 Walczak M. (red.) 2007: Analiza finansowa w zarządzaniu współczesnym przedsiębiorstwem. Vademecum Rachunkowości. Difin, Warszawa.

Grażyna Karmowska

COOPERATIV AGROCOMPANY „W” AS THE MODEL OF MODERN AGRICULTURAL ENTERPRISE

Summary

Study describes an co-operative analysis, which keeps wide developed activity in agrarian production, food production, commerce and economic services. The strategy, is to produce “from the field to the table”, which means that one section produces for the other. Basic assumption in company’s activity: how to give employment to all members all year round.

Over a span of eleven years of company activity the value of factors describing economical and financial effects systematically grew.

Achieved financial and production effects are increasing company’s economical potential.

It is an example of independent, democratic and financial effective company.

Adres do korespondencji
 dr hab. Grażyna Karmowska, prof. ZUT
 Zachodniopomorski Uniwersytet Technologiczny w Szczecinie
 Wydział Ekonomiczny
 Zakład Analizy Systemowej
 ul. Janickiego 31
 71-270 Szczecin
 e-mail: grazyna.karmowska@zut.edu.pl